

Vseživljenjsko izobraževanje v vseživljenjskem okolju

Minilo je že kar dobrega pol stoletja od tedaj, ko sva s kolegico Ano Krajnc začela sodelovati. V izhodišču je šlo za mednarodno primerjalno raziskavo ATE (Attitudes Towards Education), ki jo je pobudil in koordiniral prof. Robert Agger iz Oregonske univerze, Eugene, leta 1966. V njej so sodelovali družboslovci iz ZDA, Češkoslovaške, Slovenije ter Bosne in Hercegovine. In to je bila ena od prvih mednarodnih primerjalnih raziskav, v katerih smo raziskovalci iz Slovenije pridobivali vsebinska in metodološka znanja na podlagi enakopravnega sodelovanja ter vključevanja problemov in znanj iz našega domačega okolja. Osrednja tema je zadevala možnosti, da bi prek izobraževanja in različnih oblik ozaveščanja lokalnih prebivalcev o razvojnih možnostih prispevali k njihovi večji angažiranosti. Bila je tudi eksperimentalnega značaja, med drugim s tem, ko je Ana Krajnc skupaj z Rudijem Klaričem – režiserjem in snemalcem – posnela film *Mladi v Tržiču*. Ob tem pa so ugotavljali, kakšna so bila stališča do mladih pred ogledom filma in po njem. Med pomembne spremembe sodi zlasti povečana toleranca in razumevanje občanov do drugačnosti mladih. Ljudem je film pomagal, da so se bolj vživeli v mlade in na novo zavzeli svoje osebno stališče do njih.

O tem pišemo tudi v knjigi *Cross-national micro-analysis*,¹ in sicer v prispevku *Education, General Personal Orientations and Community Involvement. A Cross-National Research Project* (Robert E. Agger, Miroslav Disman, Zdravko Mlinar, Vladimir Sultanović in Ana Krajnc). Soavtorji smo skrženo predstavili rezultate te raziskave, ki so še danes pomembni, tako kot npr. odnos med stopnjo izobrazbe in modernizmom osebe, stopnja izobrazbe in ustvarjalnost ali nagibanje k mehanični rutini, stopnja izobrazbe v odnosu do tolerantnosti ali netolerantnosti in stopnja izobrazbe v odnosu do družbene kompetentnosti ljudi. V vseh

¹ *Cross-national micro-analysis* je izšla pri založbi Sage v Londonu leta 1972.

štirih vzorcih (ZDA, Češkoslovaška, Slovenija in Bosna) stopnja izobrazbe najbolj vpliva na tolerantnost ljudi. Avtorji so objavili poglavja v več domačih in tujih knjigah, pri nas pa je prav Ana Krajnc – iz te raziskave – objavila najpomembnejše delo (1977) *Izobraževanje – naša družbena vrednota*. Ana Krajnc pravi, da ji je sodelovanje v tem primerjalnem projektu pustilo »življenjski vtis in odprlo mnoge poti«.

V teku naslednjih desetletjih sva dogovorno večkrat sodelovala, bodisi na njeno bodisi na mojo pobudo ali pa glede na splet okoliščin. Ona me je pritegnila kot urednica revije *Andragoška spoznanja*, da sem pisal »o ločenosti in prežemanju 'akadske' in bivalne sfere v univerzitetnih središčih« kot o temi, ki zadeva prizadevanja za uveljavljanje spodbudnega študijskega okolja. Najina stična točka je bila tudi tema (moj uvodni prispevek), to je *Usmeritev k ustvarjalnemu vseživljenjskemu okolju*.

Ker sva že oba prehodila kar dolgo življenjsko pot, nama je skupno tudi to, da poizkušava retrospektivno povzemati dosežke in omejitve iz našega preteklega delovanja. V tem smislu je ona napisala svoj prispevek *Izobraževanje odraslih: raziskovanje, dosežki in kritika*, ki sem ga leta 2016 vključil v zbornik *Prispevki in izzivi sociologije na Slovenskem: Kakšna sociologija? Za kakšno družbo?* Pri tem je nakazala tako tista svoja spoznanja, ki so dosegla zaželen odziv v teoriji ali praksi, kot tudi ovire pri uveljavljanju socioloških spoznanj in delovanj.

Še dosti širši pa je krog tistih vprašanj, ki zadeva najine podobne preokupacije, četudi nisva izrecno sodelovala pri njihovem obravnavanju; vendar sva se hkrati tudi dopolnjevala s spoznanji in izkušnjami vsak s svojega področja delovanja. Kot primer lahko navedem: oba sva posvečala veliko pozornosti družbenim spremembam v lokalnih skupnostih iz istega zornega kota – to je kako spodbujati neizkoriščene ustvarjalne potenciale širšega kroga ljudi. Ona se je pri tem angažirala predvsem v rodnem okolju *Ajdovščine* in *Vipavske doline*, jaz pa sem opravil vrsto raziskav v drugih krajih.

Ana Krajnc se ni omejevala na lokalno okolje, ampak je nenehno upoštevala dialektiko enotnosti nasprotij lokalnega in globalnega. Pri tem

ni ostajala le na ravni raziskovalke, temveč je vseskozi delovala tudi angažirano za spreminjanje danega okolja in še zlasti preseganje vseh značilnih zamejenosti. Ko gre za zamejenost, njena kritika značilno zadeva stereotipni odnos do starejših, ki se jih pri nas – drugače kot npr. v ZDA – obravnava apriorno kot pasivne, ne da bi upoštevali individualne razlike med njimi. Prav tu pa se spet srečujeva v novo ustanovljeni sekciji Slovenskega sociološkega društva, tj. sekciji za Sociologijo časa, ki med drugim posveča veliko pozornost problematiki življenjskega ciklusa in še posebej protislovnosti t. i. dolgožive družbe. Pri tem skupaj ugotavljava paradoks,² da hkrati ko se sklicujemo na vključujočo družbo, dejansko s sedanjo normativno ureditvijo izključujemo tiste, ki so v skupno dobro zmožni in voljni še marsikaj prispevati.

² Gl. tudi njeno besedilo v Andragoških spoznanjih (1999, 3, 5–18) Paradoks tretjega življenjskega obdobja: starejši imajo več osebne svobode, možnosti za uresničevanje ciljev pa manj.